

Egy objektív érzelmi intelligencia- teszt konvergens és prediktív érvényességének empirikus tesztelése

Az érzelmi intelligencia képességalapú modelljei az érzelmi intelligenciát önálló intelligenciafajtának tekintik, amely az IQ-hoz hasonlóan a maximális teljesítmény mérésén keresztül objektív tesztekkel mérhető. Jelen tanulmány egy objektív érzelmiintelligencia-teszt konvergens és prediktív érvényességének tesztelésére vállalkozik.

Az érzelmi intelligencia első meghatározása az érzelmek észleléséhez és használatához kötődő képességek egy bizonyos halmazára vonatkozott: Salovey és Mayer (1990, 189.) megfogalmazásában az érzelmi intelligencia „az érzelmi információ észlelésének, kifejezésének, felhasználásának és irányításának azon képessége, amely elősegíti a személy fejlődését”. Később néhány szerző (Bar-On, 1997; Goleman, 1997) kiszélesítette a fogalmat, különböző motivációs, személyközi és intrapszichés jellemzőket sorolva az érzelmi intelligencia égisze alá. Ezek az érzelmiintelligencia-modellek később mint „vegyes megközelítések” terjedtek el. A vegyes megközelítésű modellek feltevézése szerint az érzelmi intelligencia főként tulajdonság jellegű egyéni különbség, amely önbeszámoló kérdőívvel mérhető. Jelen tanulmány ezeket a megközelítéseket nem tárgyalja, kizárólag a képesség-alapú érzelmiintelligencia-modellekre fókuszál.

Az érzelmi intelligencia fogalmának bevezetésével Salovey és Mayer a hagyományos intelligenciamodellek kiszélesítése mellett érveltek, hangsúlyozva a rugalmas tervezés, a társas életben való jártasság és a másokra való odafigyelés adaptív értékeit. Az érzelmi intelligencia képességalapú modelljei az érzelmi intelligenciát egy önálló intelligenciafajtának tekintik, amely az IQ-hoz hasonlóan a maximális teljesítmény mérésén keresztül objektív tesztekkel mérhető. Jelen tanulmány egy objektív érzelmiintelligencia-teszt konvergens és prediktív érvényességének tesztelésére vállalkozik.

A konvergens érvényesség úgy vizsgálható, ha az adott mérőeszköz skáláit korreláltatjuk más, ugyanezen vagy hasonló konstruktumot mérő teszt skáláival. A képességalapú érzelmi intelligencia kapcsán a konvergens érvényesség vizsgálata azért nehéz, mert nagyon kevés validált mérőeszköz létezik ezen a területen.

Egy új teszt prediktív érvényességének vizsgálata során azt kell empirikus eredményekkel demonstrálni, hogy a mérőeszköz az addig használt és jól bevált mérési eljárásokhoz képest plusz előrejelző-erővel rendelkezik egy bizonyos jelenség magyarázatában. Az érzelmi intelligencia konstruktuma kapcsán ez idáig számos jelenséggel kapcsolatban felmerült a fogalom magyarázóerejének létjogosultsága. Feltételezték, hogy az érzelmi intelligencia fejlettsége összefüggésben áll (1):

1. az életbeli általános sikerességgel (például Goleman, 1997; Bar-On, 2001; Bastians, Burns és Nettelbeck, 2005),
2. az élettel való elégedettséggel és a pszichológiai jóllétel (például Martinez-Pons, 1997; Palmer, Donaldson és Stough, 2002; Saklofske és mtsai, 2003),

3. a személyközi kapcsolatok eredményes kezelésével (például *Fitness*, 2001; *Flury és Ickes*, 2001; *Schutte és mtsai*, 2001; *Van der Zee és mtsai*, 2002; *Lopez, Salovey és Straus*, 2003; *Lopez és mtsai*, 2005; *Salovey és Grewal*, 2005; *Brown és Schutte*, 2006),

4. a tudományos teljesítménnyel (például *Van der Zee, Thijs és Shakel*, 2002; *Parker és mtsai*, 2004),

5. a munkahelyi stressz észlelt szintjével (például *Bar-On és mtsai*, 2000; *Nikolau és Tsaousis*, 2002; *Slaski és Cartwright*, 2002),

6. a munkahelyi sikerességgel és teljesítménnyel (például *Dulewicz és Higgs*, 1998; *Weisinger*, 1998; *Bachman és mtsai*, 2000; *Goleman*, 1997, 2002; *Mayer és mtsai*, 2000a; *Vakola, Tsaousis és Nikolaou*, 2004),

7. vezetői készségekkel (például *Cooper és Sawaf*, 1997; *Palmer és mtsai*, 2000),

8. alkohol- és drogfogyasztással (például *Trinidad és Johnson*, 2002; *Brackett, Mayer és Warner*, 2004; *Trinidad és mtsai*, 2004a; *Trinidad és mtsai*, 2004b),

9. egészségi állapottal (például *Martinez-Ponz*, 1997; *Saklofske, Austin és Minski*, 2003; *Foluso és mtsai*, 2004; *Fernandez-Berrocal és mtsai*, 2005; *Tsaousis és Nikolaou*, 2005; *Schutte és mtsai*, 2006; *Saklofske és mtsai*, 2007),

10. hatékonyabb megküzdéssel (például *Salovey és mtsai*, 2000; *Gohm és Clore*, 2002; *Ciarrochi, Deane és Anderson*, 2002).

Annak ellenére, hogy sok tanulmány vizsgálta ezt a kérdést, valójában az érzelmi intelligencia prediktív érvényességéről mégis keveset tudunk. Az ebben a témában végzett kutatások sokszor ellentmondásos eredményekre vezettek, illetve nem lektorált könyvekben/folyóiratokban lett publikálva, komoly módszertani hiányosságokkal (például nem kontrollálták a személyiség és az intelligencia hatását, vagy nem adtak meg minden szükséges adatot, amelyek alapján az eredmények teljes szignifikanciájának értékelésére lehetőség volna). Ezek a tanulmányok ráadásul többségükben a vonás érzelmi intelligenciát vizsgálták és önbeszámoló mérési eljárásokat alkalmaztak.

A képesség-alapú érzelmi intelligencia prediktív érvényességét illetően a munkával kapcsolatos feladatokban elért teljesítmény, illetve fiatalabb életkorban az iskolai teljesítmény, valamint az interperszonális kapcsolatok sikeres menedzselésére való képesség merültek fel olyan változókként, amelyekről az elméleti modellből kiindulva feltételezhető, hogy azokat az érzelmi intelligencia a személyiség- és intelligenciaváltozók kontroll alatt tartása után is megbízhatóan képes előre jelezni.

Módszer

A tanulmány két vizsgálatról számol be. Az első vizsgálat a konvergens, a második a prediktív érvényesség tesztelésére vállalkozik. A konvergens érvényesség vizsgálata kapcsán azt feltételezzük, hogy az újonnan kidolgozott érzelmiintelligencia-teszt (ÉIT 10–15) és a közmondásos érzelmi intelligencia teszt (EQ-K) között közepes erősségű megbízható kapcsolatot találunk, illetve hogy közepes erősségű együttjárás mutatkozik a pszichológiai immunkompetencia bizonyos dimenziói és az érzelmiintelligencia-tesztben mutatott teljesítmény között. Feltételezzük, hogy az érzelmek percepciója elsősorban a monitorozó-megközelítő alrendszerrel állhat összefüggésben, hiszen a másokban és magunkban való érzelmek pontos észlelése elősegítheti a környezetünkben való tájékozódást. Az érzelmeket pontosan észlelő személy számára a társas erőforrások felismerése, a szociális környezetbe való beilleszkedés lehetősége is valószínűbben adott.

Az ÉIT 10–15 prediktív érvényességének tesztelése során azt feltételezzük, hogy az érzelmiintelligencia-tesztben nyújtott teljesítmény és a tanulmányi eredmény között közepes erősségű megbízható kapcsolatot mutatkozik, amely az intelligencia kontrollálása után is fennáll, illetve hogy az érzelmiintelligencia-tesztben nyújtott teljesítmény és a tanári értékelések között összefüggéseket találunk.

Résztevők

A vizsgálatban 67 személy vett részt (30 fiú és 37 lány), mindannyian első gimnáziumi osztályba járó, 14–15 éves tanulók (2).

Az első vizsgálat

Mérőeszközök

A vizsgálat során két képességtesztet és egy önbeszámoló kérdőívet alkalmaztunk: (1) érzelmiintelligencia-teszt 10–15 évesek számára (ÉIT 10–15), közmondásos érzelmi intelligencia teszt (EQ-K, lásd: Nagy, 2006) és a pszichológiai immunkompetencia kérdőív junior változata (PIK-Junior, lásd: Oláh, 2005).

A képességalapú érzelmi intelligencia prediktív érvényességét illetően a munkával kapcsolatos feladatokban elért teljesítmény, illetve fiatalabb életkorban az iskolai teljesítmény, valamint az interperszonális kapcsolatok sikeres menedzselésére való képesség merültek fel olyan változóként, amelyekről az elméleti modellből kiindulva feltételezhető, hogy azokat az érzelmi intelligencia a személyiség- és intelligencia-változók kontroll alatt tartása után is megbízhatóan képes előre jelezni.

Az ÉIT 10–15 egy képesség-teszt, amely különböző érzelmi hívóképeket és arckifejezéseket ábrázoló fotókat tartalmaz. A teszt kidolgozása része egy nagyobb kutatásnak (a kutatócsoport vezetője Oláh Attila), amelyben teljesítménytesztet hoztunk létre az érzelmi intelligencia mérésére. A teszt értelmezésekor egy összesített érzelmiintelligenciapontszám, valamint két skála (saját érzelmek észlelésének képessége és a másik személy érzelmeinek észlelési képessége) szerinti pontértékek értelmezhetőek. A saját érzelmek észlelésének képességét mérő feladatok egy érzelmi hívóképből és öt, érzelmet kifejező portréból állnak. A tesztkitöltő feladata kiválasztani azt a portrét, amely leginkább kifejezi azt az érzelmet, amelyet az érzelmi hívókép benne kiváltott. A másik személy érzelmeinek észlelési képességét mérő skála három különböző feladattípust ölel fel. Az első típusú feladat egy érzelmi hívóképből és öt gyermek különböző érzelmerkifejezéseket ábrázoló portréjából áll. E feladattípus során a tesztkitöltő feladata kiválasztani azt a gyermeket, aki valójában jelen van az érzelmi hívókép által leírt jelenetben. A második típusú

feladat 10–15 éves korú gyerekeket mutat különböző problémahelyzetekben vagy problémának tűnő helyzetekben. A tesztkitöltő feladata kiválasztani azt a gyermeket, akik valójában bajban van. A harmadik típus esetén a feladatok különböző nonverbális kommunikációs jelzéseket (arckifejezések, kéz- és lábgesztusok, valamint a testtartás) ábrázoló fotókat tartalmaznak. Egy-egy képsorozaton belül az első három kép ugyanazt az érzelmi állapotot fejezi ki. Az első három kép által közvetített érzelmi állapotot felismerve kell a tesztkitöltő személyeknek eldönteniük, hogy a képsorozat további három képe közül melyik fejezi ki ugyanezt az érzelmi állapotot. Az ÉIT 10–15 diszkriminatív érvényességét igazolja a személyiségtől és az intelligenciától való függetlensége (az ezt igazoló empirikus kutatásról egy publikálás alatt álló tanulmányban számolunk be). Az 1. melléklet bemutat néhány példát a tesztben alkalmazott feladattípusokra.

A PIK Junior a pszichológiai immunrendszer fejlettségét és hatékonyságát méri. A pszichológiai immunrendszer tesztelése az érzelmiintelligencia-feladatok érvényességének meghatározásához azért indokolt, mert mind a pszichológiai immunrendszerhez tartozó

személyiségkomponensek, mind az érzelmi intelligenciához tartozó érzelmi képességek a személy stressztűrőképességéhez és megküzdési kapacitásához nagymértékben hozzájárulnak. A pszichológiai immunkompetencia kérdőív pszichometriai mutatói megfelelőek (az egyes skálák reliabilitási és validitási mutatóinak bemutatását lásd *Oláh, 2005*).

A közmondásos érzelmi intelligencia teszt az érzelmi információ megértését és ezen információ emocionális tudásként való felhasználását méri (a teszt pszichometriai elemzését lásd *Nagy, 2006*). A teszt kitöltése során négy különböző érzelmet kommunikáló szólás közül kell a vizsgálati személyeknek a „kakukktójás” szólást megtalálni. A négy szólás közül három azonos érzelmet fejez ki, míg a negyedik más érzelmi kategóriába sorolható.

Eredmények

A kutatás során alkalmazott mérőeszközök skáláinak leíró statisztikáit és megbízhatósági mutatóit a 2. melléklet mutatja be.

1. táblázat. Az ÉIT 10–15 és az EQ-K kapcsolata

	EQ-K
A saját érzelmek észlelésének képessége	0,14
A másik személy érzelmeinek észlelési képessége	0,28*
Totál pontszám	0,32**

N = 67 *p < 0,05, **p < 0,01

Ahogy azt az 1. táblázat demonstrálja, az objektív érzelmi intelligencia-tesztben nyújtott teljesítmény közepes erősségű összefüggést mutatott az érzelmi információ megértését és az ezen információ emocionális tudásként való felhasználását mérő teszttel. Az objektív érzelmi intelligencia-teszt két skálája közül ez az összefüggés csak a másik személy érzelmeinek észlelési képessége esetén bizonyult megbízhatónak.

2. táblázat. Az ÉIT 10–15 és a pszichológiai immunkompetencia kapcsolata

	A saját érzelmek észlelésének képessége	A másik személy érzelmeinek észlelési képessége	Totál pontszám
Optimizmus	0,23	0,03	0,12
Koherencia-érzék	0,26*	0,03	0,17
Kontrollképesség	0,32**	0,06	0,23
Öntisztelet	0,18	-0,07	0,03
Forrás-monitorozó képesség	0,41**	0,12	0,30*
Forrás-mobilizáló képesség	0,31**	-0,02	0,16
Forrás-teremtő képesség	0,11	0,03	0,11
Szinkronképesség	0,14	0,03	0,11
Kitartás	0,14	0,00	0,07
Impulzivitás-kontroll	0,24*	0,00	0,13
Ingerlékenység-kontroll	0,24*	0,03	0,14
Emocionális kontroll	0,00	0,06	0,04
Szociális forrás-monitorozó képesség	0,11	0,17	0,21
Szociális forrás-mobilizáló képesség	0,11	0,19	0,22
Szociális forrás-teremtő képesség	0,19	-0,04	0,17
Növekedésérzés	0,25*	0,08	0,20
Megközelítő- monitorozó alrendszer	0,29*	0,08	0,23
Mobilizáló, alkotó, végrehajtó alrendszer	0,33**	0,03	0,21
Önszabályozó alrendszer	0,23	0,06	0,18

N = 67 *p < 0,05, **p < 0,01

Az objektív érzelmiintelligencia-tesztben nyújtott teljesítmény a pszichológiai immunrendszerhez tartozó copingpotenciál-dimenziók közül csupán a forrás-monitorozó képességgel mutatott közepes erősségű összefüggést. A forrás-monitorozó képesség annak mértékét mutatja, hogy a személy mennyire képes a társas környezet információit érzékenyen és szelektíven észlelni, valamint adekvátan felhasználni az aktuális és távlati célok megvalósításához (Oláh, 2005).

Az objektív érzelmi-intelligencia-teszt két skálája közül a saját érzelmek észlelésének képessége a 16 copingpotenciál-dimenzió közül 7 faktorial szignifikáns összefüggést mutatott, amelyek a következők: forrás-monitorozó képesség, kontrollképesség, forrás-mobilizáló képesség, koherencia-érzék, növekedésérzés, impulzivitás-kontroll és ingerlékenység-kontroll. Eredményeink szerint nincs kapcsolat a saját érzelmek észlelési képessége és az optimizmus, öntisztelet, forrás-teremtő képesség, szinkronképesség, kitarítás, emocionális kontroll, szociális forrás-monitorozó képesség, szociális forrás-mobilizáló képesség és a szociális forrás-teremtő képesség között.

A másik személy érzelmeinek észlelési képessége egyik copingpotenciál-dimenzióval sem mutatott szignifikáns összefüggést.

A pszichológiai immunrendszer alrendszerét figyelembe véve a saját érzelmek észlelésének képessége és a megközelítő-monitorozó alrendszer, illetve a mobilizáló-alkotó végrehajtó alrendszer között mutatkozik kapcsolat. Az önszabályozó alrendszer nem mutatott összefüggést egyik érzelmiintelligencia-komponenssel sem.

A második vizsgálat

Mérőeszközök

A második vizsgálat során a következő teszteket alkalmaztuk: (1) érzelmiintelligencia-teszt 10–15 évesek számára (ÉIT 10–15), (2) Cattel-féle intelligencia teszt (B-változat, Test of „g”: Culture Fair, Scale, Form B) (3) valamint rögzítettük a diákok tanulmányi eredményeit az alábbiak szerint: év végi osztályzat irodalom, magyar nyelv, történelem, matematika és idegen nyelv tárgyakból, továbbá figyelembe vettük az öt érdemjegy alapján képezhető tanulmányi átlageredményt, és megkértük az osztályfőnököket arra, hogy értékeljék az egyes diákokat az alábbi dimenziók mentén: (1) képes helyesen azonosítani és szabályozni a saját és mások érzelmeit, (2) pozitívan értékeli a mindennapi kihívások kezeléséhez szükséges képességeit, (3) képes mások véleményét és értékeit figyelembe venni és törődni másokkal, (4) világosan kommunikál, és pontosan értelmezi mások verbális és nem verbális üzeneteit, (5) képes másokkal együttműködni, kompromisszumokat kötni, felismeri, mikor van szüksége segítségre és megtalálja a megfelelő támogatást. A tanárok hét fokozatú skálán jelölhették meg válaszaikat.

Eredmények

Az objektív érzelmiintelligencia-tesztben nyújtott teljesítmény az irodalom tárgyban mutatott teljesítménnyel mutatott szignifikáns korrelációt, ugyanakkor az irodalomból szerzett érdemjegy és az IQ között nincs kapcsolat. Az objektív érzelmi-intelligencia-teszt két skálája közül csak a saját érzelmek észlelésének képessége mutatott szignifikáns közepes erősségű (0,41) összefüggést az irodalom-érdemjeggyel.

A saját érzelmek észlelésének képessége a tanulmányi átlaggal közepes erősségű összefüggést mutatott, tantárgyankénti elemzésben pedig az irodalom-, nyelvtan- és idegennyelv osztályzatokkal mutatott kapcsolatot.

A történelem- és matematika osztályzat függetlennek bizonyult a saját érzelmek észlelésének képességétől. Mivel az idegen nyelvből szerzett osztályzatokat az IQ is befolyásolta, az idegennyelv érdemjegy és a saját érzelmek észlelésének kapcsolatát parciális korrelációs együttható kiszámításával is megnéztük az intelligencia kontrollálása mellett.

3. táblázat. Az ÉIT 10–15 és a tanulmányi eredmény kapcsolata

	<i>A saját érzelmek észlelésének képessége</i>	<i>A másik személy érzelmeinek észlelési képessége</i>	<i>Totál pontszám</i>
Irodalom	0,42**	0,07	0,30*
Nyelvtan	0,24*	0,01	0,15
Történelem	0,19	-0,06	0,05
Idegen nyelv	0,25*	-0,05	0,09
Idegen nyelv (az IQ kontrollálása után)	0,29*	-0,08	0,10
Matematika	0,17	0,04	0,13
Tanulmányi átlag	0,32**	0,00	0,18
Tanulmányi átlag (az IQ kontrollálása után)	0,37**	-0,01	0,19

N = 67, *p < 0,05, **p < 0,01

Azt találtuk, hogy az idegen nyelvből szerzett osztályzat és a saját érzelmek észlelésének képessége közötti kapcsolat az intelligencia kontrollálása után is megmarad. Hasonlóképpen, mivel a tanulmányi átlageredményt az IQ is befolyásolta, parciális korrelációs együtthatót számoltunk a saját érzelmek észlelésének képessége és a tanulmányi átlageredmény között, az IQ kontrollálásával. Eredményeink szerint a saját érzelmek észlelésének képessége az IQ kontroll alatt tartása mellett is képes előre jelezni a tanulmányi átlageredményt, és az irodalom, nyelvtan és idegen nyelv tárgyak szempontjából jelentős. A másik személy érzelmeinek észlelési képessége függetlennek bizonyult a tanulmányi teljesítménytől.

5. táblázat. A tanári értékelés a diákok érzelmi és szociális kompetenciájáról és az érzelmi intelligencia összefüggései

	<i>A saját érzelmek észlelésének képessége</i>	<i>A másik személy érzelmeinek észlelési képessége</i>	<i>Totál pontszám</i>
Érzelmek tudatossága	0,18	0,00	0,10
Pozitív attitűdök és értékek	0,14	-0,12	-0,01
Felelősségteljes döntéshozás	0,12	-0,15	-0,06
Kommunikációs készség	0,29*	-0,01	0,14
Szociális készség	0,21	0,00	0,12

N = 67, *p < 0,05, **p < 0,01

Az objektív érzelmiintelligencia-tesztben nyújtott teljesítmény a tanári értékelés öt dimenziójából csak az észlelt kommunikációs készséggel mutatott szignifikáns korrelációt.

Értelmezés

Tanulmányunkban két, egymással összefüggő vizsgálatról számoltunk be. Mindkét vizsgálat egy újonnan kidolgozott érzelmiintelligencia-teszt érvényességének tesztelésére irányult. Egy korábbi tanulmányban bemutattuk a szóban forgó teszt diszkriminatív érvényességét, jelen vizsgálatok a konvergens érvényesség és a prediktív érvényesség tesztelésére vállalkoztak.

A konvergens érvényesség vizsgálatok az objektív érzelmiintelligencia-tesztben nyújtott teljesítményt egy, az érzelmi intelligencia másik komponensét vizsgáló objektív tesztben nyújtott teljesítmény, illetve egy, az érzelmi intelligenciához hasonló konstruktum: a pszichológiai immunrendszer összefüggésein keresztül elemeztük.

Az ÉIT 10–15 érvényességét támogatja, hogy a tesztben nyújtott teljesítmény összefüggést mutatott az érzelmi információ megértésének és emocionális tudásként való felhasználásának képességével. A képességalapú érzelmiintelligencia-modellek ugyanis azt feltételezik, hogy az érzelmi információk észlelése és az érzelmi információ kognitív feldolgozása egymással összefüggő, de egymástól egyértelműen el is választható jellemzők.

Szintén a teszt érvényességét támogató adat, hogy a saját érzelmek észlelésének pontossága összefüggést mutatott a pszichológiai immunrendszer megközelítő-monitorozó és alkotó-végrehajtó alrendszereinek működési hatékonyságával. A monitorozó-megközelítő alrendszer a fizikai és szociális környezet megismerésére, megértésére, kontrollálására, a lehetséges pozitív következmények monitorozására hangolja a kognitív apparátust, az alkotó-végrehajtó alrendszer pedig azokat a személyiségjegyeket integrálja, amelyek aktualizálásával a nehezített alkalmazkodási helyzet körülményei megváltoztathatók, amelyek birtokában a személy képes eljutni választott céljaihoz (Oláh, 2005).

A vonatkozó szakirodalommal egybehangzóan mi is azt találjuk, hogy az IQ nagyon jelentős, meghatározó faktora az iskolai teljesítménynek. A tantárgyankénti elemzés azonban rámutatott arra, hogy amíg az IQ a matematika-, történelem- és idegen nyelv-osztályzatokat jelzi előre, addig az érzelmi intelligencia az irodalom-osztályzat szempontjából jelentős faktor. Az objektív teszt skáláit figyelembe véve azt látjuk, hogy amíg a másik személy érzelmeinek észlelési képessége nem releváns a tanulmányi eredményesség szempontjából, addig a saját érzelmek észlelésének képessége a tanulmányi eredményesség megbízható és jelentős előre jelzője.

Ugyanakkor nehezen értelmezhető és a képesség-alapú érzelmiintelligencia-modelleknek ellentmondó eredmény, hogy a másik személy érzelmeinek észlelési képessége egyetlen copingpotenciál-dimenzióval sem mutatott összefüggést. Összefoglalásképpen azt mondhatjuk, hogy a konvergens érvényességre vonatkozó eredmények nem meggyőzőek, bár nem is cáfolják a szóban forgó teszt érvényességét, ezért további vizsgálatok szükségesek ennek a kérdésnek a tisztázásához.

A prediktív érvényesség vizsgálatok az objektív érzelmiintelligencia-tesztben nyújtott teljesítmény és az iskolai feladatokban nyújtott teljesítmény összefüggéseit elemeztük. Az iskolai teljesítményt egyrészt a tanulmányi eredményességgel, másrészt a diákok érzelmi és szociális kompetenciáiról adott tanári értékelésekkel vetettük össze.

A vonatkozó szakirodalommal egybehangzóan mi is azt találtuk, hogy az IQ nagyon jelentős, meghatározó faktora az iskolai teljesítménynek. A tantárgyankénti elemzés azonban rámutatott arra, hogy amíg az IQ a matematika-, történelem- és idegen nyelv-osztályzatokat jelzi előre, addig az érzelmi intelligencia- az irodalom-osztályzat szempontjából jelentős faktor. Az objektív teszt skáláit figyelembe véve azt látjuk, hogy amíg a másik személy érzelmeinek észlelési képessége nem releváns a tanulmányi eredményesség szempontjából, addig a saját érzelmek észlelésének képessége a tanulmányi eredményesség megbízható és jelentős előrejelzője. A saját érzelmek észlelésének pontossága az IQ kontrollálása után is szignifikáns előre jelzője marad a tanulmányi sikerességnek.

Végül a tanári értékelések kapcsán azt találtuk, hogy az objektív érzelmiintelligencia-tesztben nyújtott teljesítmény összefüggést mutatott a kommunikációs készségekre vonatkozó tanári értékelésekkel: azokat a diákokat, akik a tesztben jobb teljesítményt értek el, tanáraik nagyobb valószínűséggel minősítették olyan személyként, aki világosan

kommunikál és pontosan értelmezi mások verbális és nem verbális üzeneteit. Ugyanakkor az érzelmek felismerésére fókuszáló feladatokban nyújtott teljesítmény nem mutatott összefüggést a tanárok érzelmi tudatosságára, pozitív attitűdökre és értékekre, felelősségteljes döntéshozásra és szociális készségekre vonatkozó értékeléseivel. Ez az eredmény az érzelmi intelligencia szűkebb meghatározásait támogatja, szemben a kevert, vegyes megközelítésekkel.

Az eredmények értelmezésekor azonban figyelembe kell venni a kutatás korlátait, melyek közül a legfontosabb az érzelmi képességek mérésére használt tesztek mérsékelt megbízhatósága, valamint az a tény, hogy a vizsgált objektív teszt nem fedi le az érzelmi intelligencia teljes konstruktumát, csupán annak két legfontosabb alapösszetevőjére: a saját érzelmek észlelési képességére és a másik személy érzelmeinek észlelési képességére fókuszál.

Azt gondoljuk, hogy az eredmények mindezen korlátok ellenére is felhívják a figyelmet arra, hogy a saját érzelmek észlelésének képessége – ami az intraperszonális EQ alapképességét jelenti – korrelátumait tekintve lényeges eltéréseket mutat a másik személy érzelmeinek észlelési képességétől, ami pedig az interperszonális EQ alapképességét jelenti. Egy nagyobb (6227 fős mintán végzett) kutatás kapcsán egy másik (publikálás alatt álló) vizsgálatunkban szintén a két alapvető érzelmi képesség megkülönböztetésének fontossága mellett érveltünk: azt találtuk ugyanis, hogy bár a saját érzelmek észlelésének képessége és a másik személy érzelmeinek észlelési képessége megbízható és gyenge kapcsolatot mutat (0,23), fejlődési sajátosságai egyértelműen különböznek: a másik személy érzelmeire vonatkozó észlelési képesség területén jelentkeznek, a saját érzelmekre vonatkozó észlelési képesség területén pedig nem jelentkeznek szignifikáns életkorbeli különbségek. Ez az eredmény elgondolkodtató a képességalapú érzelmi intelligencia-modellek konstruktum-érvényességével kapcsolatban, mivel ezek a modellek egy konstruktum alapösszetevőiként gondolkodnak a saját érzelmek észlelési képességéről és mások érzelmeinek észlelési képességéről.

Jegyzet

(1) Az alábbi felsorolás a teljesség igénye nélkül foglalja össze a legfontosabb kritériumváltozókat.
(2) A szerzők köszönettel tartoznak a budapesti Toldy Ferenc Gimnázium tanulóinak, valamint Kőhegyi Zitának a tesztfelvételben nyújtott segítségével.

(3) A teszt kidolgozója: Institute for Personality and Ability Testing, Coronado Drive, Champaign Illinois, USA.

Irodalom

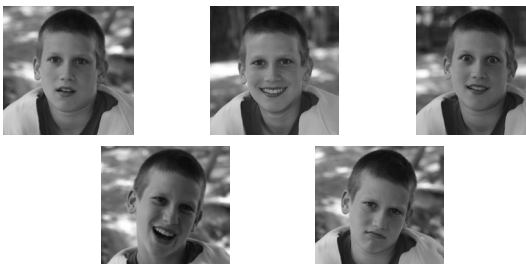
Bachman, J. – Stein, S. – Campell, K. – Sitarenios, G. (2000): Emotional intelligence in the collection of debt. *International Journal of Selection & Assessment*, 8. 176–182.
Bar-On, R. (1997): *The Emotional Quotient Inventory (EQ-i): Technical manual*. Multi-Health Systems, Inc., Toronto.
Bar-On, R. – Brown, J. M. – Kircaldy, B. D. – Thome, E. P. (2000): Emotional expression and implications for occupational stress: an application of the Emotional Quotient Inventory (EQ-i). *Personality and Individual Differences*, 28. 1107–1118.
Bar-On, R. (2001): Érzelmi intelligencia és önmegvalósítás. In Ciarrochi, J. – Forgas, J. P. – Mayer, J. D. (2001, szerk.): *Érzelmi intelligencia a mindennapi életben*. Kairosz Kiadó, Budapest.
Bastians, V. A. – Burns, N. R. – Nettelbeck, T. (2005): Emotional intelligence predicts life skills, but

not as well as personality and cognitive abilities. *Personality and Individual Differences*, 39. 1135–1145.
Brackett, M. A. – Mayer, J. D. – Warner, R. M. (2004): Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personality and Individual Differences*, 36. 1387–1402.
Brown R. F. – Schutte, N. S. (2006): Direct and indirect relationships between emotional intelligence and subjective fatigue in university students. *Journal of Psychosomatic Research*, 60. 585–593.
Ciarrochi, J. – Deane, F. P. – Anderson, S. (2002): Emotional intelligence moderates the relationship between stress and mental health. *Personality and Individual Differences*, 32. 197–209.
Cooper, R. K. – Sawaf, A. (1997): *Executive EQ emotional intelligence in leadership and organizations*. Grosset/Putnum, New York.

- Dulewicz, V. – Higgs, M. (1998): Emotional intelligence: Can it be measured reliably and validly using competency data? *Competency*, 6. 1–15.
- Fernandez-Berrocal, P. – Salovey, P. – Vera, A. – Extremera, N. – Ramos, N. (2005): Cultural influences on the relation between perceived emotional intelligence and depression. *International Review of Social Psychology*, 18. 91–107.
- Fitness, J. (2001): Érzelmi intelligencia és személyközi kapcsolatok. In Ciarrochi, J. – Forgas, J. P. – Mayer, J. D. (szerk.): *Érzelmi intelligencia a mindennapi életben*. Kairosz Kiadó, Budapest.
- Flury, J. – Ickes, W. (2001): Érzelmi intelligencia és empatikus pontosság. In Ciarrochi, J. – Forgas, J. P. – Mayer, J. D. (szerk.): *Érzelmi intelligencia a mindennapi életben*. Kairosz Kiadó, Budapest.
- Foluso, W. – Fernandez-Berrocal, P. – Extremera, N. – Ramos, N. – Joiner, T. E. (2004): Mood regulation skill and the symptoms of endogenous and hopelessness depression. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26. 233–240.
- Gohm, C. L. – Clore, G. L. (2002): Four latent traits of emotional experience and their involvement in attributional style, coping and well-being. *Cognition and Emotion*, 16. 495–518.
- Goleman, D. (1997): *Érzelmi intelligencia*. Háttér Kiadó, Budapest.
- Goleman, D. (2002): *Érzelmi intelligencia a munkahelyen*. Edge 2000 Kft., Budapest.
- Lopez, P. N. – Salovey, P. – Straus, R. (2003): Emotional intelligence, personality and the perceived quality of social relationships. *Personality and Individual Differences*, 35. 641–658.
- Lopez, P. N. – Salovey, P. – Coté, S. – Beers, M. (2005): Emotion regulation abilities and the quality of social interaction. *Emotion*, 1. 113–118.
- Martinez-Pons, M. (1997): The relation of emotional intelligence with selected areas of personal functioning. *Imagination, Cognition and Personality*, 17. 3–13.
- Mayer, J. D. – Salovey, P. – Caruso, D. R. (2000): Models of emotional intelligence. In Strenberg, R. J. (szerk.): *Handbook of emotional intelligence*. Cambridge University Press, Cambridge. 396–420.
- Nagy Henriett (2006): Az érzelmi intelligencia kapcsolata az intelligenciával és a személyiséggel. *Pszichológia*, 3. 247–264.
- Nikolaou, I. – Tsaousis, I. (2002): Emotional intelligence in the workplace: Exploring its effects on occupational stress and organizational commitment. *The International Journal of Organizational Analysis*, 10. 327–342.
- Oláh Attila (2005): *Érzelmek, megküzdés és optimális élmény. Belső világunk megismerésének módszerei*. Trefort Kiadó.
- Palmer, B. – Donaldson, C. – Stough, C. (2002): Emotional intelligence and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 33. 1091–1100.
- Palmer, B. – Walls, M. – Burgess, Z. – Stough, C. (2000): Emotional intelligence and effective leadership. *Leadership and Organization Development Journal*, 22. 5–11.
- Parker, J. D. A. – Summerfeldt, L. J. – Hogan, M. J. – Majeski, S. A. (2004): Emotional intelligence and academic success: Examining the transition from high school to university. *Personality and Individual Differences*, 36. 163–172.
- Saklofske, D. H. – Austin, E. J. – Minski, P. S. (2003): Factor structure and validity of a trait emotional intelligence measure. *Personality and Individual Differences*, 34. 1091–1100.
- Salovey, P. – Mayer, J. D. (1990): Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9. 185–211.
- Salovey, P. – Rothman, A. J. – Detweiler, J. B. – Steward, W. T. (2000a): Emotional States and Physical Health. *American Psychologist*, 55. 110–121.
- Salovey, P. – Grewal, D. (2005): The science of emotional intelligence. *Current Directions in Psychological Science*, 14. 281–285.
- Saklofske, D. H. – Austin, E. J. – Galloway, J. – Davidson, K. (2007): Individual difference correlates of health-related behaviours: Preliminary evidence for links between emotional intelligence and coping. *Personality and Individual Differences*, 42. 491–502.
- Schutte, N. S. – Malouff, J. M. – Bobik, C. – Conston, T. – Greeson, C. – Jeddika, C. (2001): Emotional intelligence and interpersonal relations. *Journal of Social Psychology*, 140. 523–536.
- Schutte, N. S. – Malouff, J. M. – Thorsteinsson, E. B. – Bhullar, N. – Rooke, S. E. (2006): A meta-analytic investigation of the relationship between emotional intelligence and health. *Available online 11 October 2006*.
- Slaski, M. – Cartwright, S. (2002): Health, performance, and emotional intelligence: an exploratory study of retail managers. *Stress and Health*, 18. 63–68.
- Trinidad, D. R. – Johnson, C. A. (2002): The association between emotional intelligence and early adolescents tobacco and alcohol use. *Personality and Individual Differences*, 32. 95–105.
- Trinidad, D. R. – Unger, J. B. – Chan, C. P. – Azen, S. T. – Johnson, C. A. (2004a): Emotional intelligence and smoking risk factors in adolescents: Interactions on smoking intentions. *Journal of Adolescent Health*, 34. 46–55.
- Trinidad, D. R. – Unger, J. B. – Chan, C. P. – Azen, S. T. – Johnson, C. A. (2004b): The protective association of emotional intelligence with psychosocial smoking risk factors for adolescents. *Personality and Individual Differences*, 36. 945–954.
- Tsaousis, I. – Nikolaou, I. (2005): Exploring the relationship of emotional intelligence with physical and psychological health functioning. *Stress and Health*, 21. 77–86.
- Van der Zee, K. – Thijs, M. – Schakel, L. (2002): The relationship of emotional intelligence with academic intelligence and the Big Five. *European Journal of Personality*, 16. 103–125.
- Vakola, M. – Tsaousis, I. – Nikolaou, I. (2004): The effects of emotional intelligence and personality variables on attitudes toward organizational change. *Journal of Managerial Psychology*, 19. 88–110.
- Weisinger, H. (1998): *Emotional intelligence at work*. Jossey-Bass, San Francisco.

Melléklet

1. melléklet

Az érzelmek észlelésének képessége önmagunknál: „Melyik arckifejezés tükrözi a legjobban azt, amit a kép láttán érzel?”

Az érzelmek észlelésének képessége más személyeknél: „Ki tartozik a csoporthoz?”

2. melléklet

Skálák	Átlag	Szórás	Cronbach-alfa
A saját érzelmek észlelésének képessége (10 tétel)	6,25	1,68	0,45
A másik személy érzelmeinek észlelési képessége (19 tétel)	12,60	2,45	0,45
Érzelmi intelligencia – ÉIT 10–15 (29 tétel)	18,84	2,96	0,53
Érzelmi intelligencia – EQ-K (31 tétel)	26,13	4,29	0,83
Optimizmus (3 tétel)	7,60	2,06	0,62
Koherencia-érzék (3 tétel)	8,00	2,40	0,71
Kontrollképesség (3 tétel)	8,48	2,22	0,55
Öntisztelet (3 tétel)	7,76	2,46	0,77
Forrás-monitorozó képesség (3 tétel)	8,34	1,97	0,43
Forrás-mobilizáló képesség (3 tétel)	8,63	2,02	0,60
Forrás-teremtő képesség (3 tétel)	7,75	1,97	0,56
Szinkronképesség (3 tétel)	6,00	2,22	0,71
Kitartás (3 tétel)	7,67	2,33	0,75
Impulzivitás-kontroll (3 tétel)	7,67	2,31	0,76
Ingerlékenység-kontroll (3 tétel)	8,18	2,46	0,76
Emocionális kontroll (3 tétel)	7,03	2,59	0,79
Szociális forrás-monitorozó képesség (3 tétel)	8,85	2,02	0,52
Szociális forrás-mobilizáló képesség (3 tétel)	8,24	2,07	0,67
Szociális forrás-teremtő képesség (3 tétel)	7,67	1,94	0,33
Növekedésérzés (3 tétel)	9,13	2,43	0,76
Megközelítő-monitorozó alrendszer (17 tétel)	49,73	10,76	0,89
Mobilizáló, alkotó, végrehajtó alrendszer (18 tétel)	48,39	9,09	0,85
Önszabályozó alrendszer (12 tétel)	28,88	7,25	0,85